

Carl Erik Kühl

Efter et ophold i Athen maj 2015

Maj 2015 besøgte jeg i nogle få dage mine gamle venner i Athen, i Voula, et nyt kvarter - lidt velhaveragtigt, må jeg nok indrømme – en times sporvogn syd for centrum.

Da den nationale stolthed for alvor vågnede efter Frihedskrigen 1821-29, og byen voksede, begyndte man at omdøbe gamle gader hhv. navngive nye gader efter den klassiske tradition. Meget praktisk for en turist, der har sit oldævl præsent. Hospitalet finder man i Hippokratesgade, det er lidt farligere at krydse Sofoklesgade end Euripidesgade og nærmest sjovt at gå en tur på Aristofanesgade. Antikvarboghandlerne holder til i Delfigade, og fiskestangen køber du i Artemisgade. Og så videre. Selv boede jeg på hjørnet af *Hodos Afroditis*, altså Afroditegaden. Det ved jeg så ikke, hvad man skal lægge i.

Onsdag formiddag tog jeg sporvognen langs Salamis-bugten ind til Syntagma-pladsen i centrum, beredt på at møde et Athen i klassiske ruiner og moderne forfald. EU-kommissionen har forlangt, at grækerne i store portioner begynder at betale af på deres enorme gæld og gennemføre en neoliberal politik, hvilket ganske sikkert vil medføre en social katastrofe. Landet regeres for tiden af en koalition af radikale venstrepartier (Syriza), som nyder international støtte fra mange sider, således både af Enhedslisten og Front National. Men lige fedt hjælper det, og da det bedste forsvar som bekendt er et angreb, har Syriza for nylig henvendt sig til fru Merkel med et krav om krigsskadeerstatning. Det ville nok være på tide nu 70 år efter krigens afslutning og ville samtidig føre grækerne bort fra afgrunden, da Tysklands gæld til Grækenland efter Syrizas mening er af nogenlunde samme størrelse som grækernes gæld til EU.

Men lad det straks være sagt: Selv med mit ondeste øje kunne jeg ikke se antydningen af mere rod og nød end i andre europæiske metropoler. Snarere tværtimod. Ingen strejker, færre lukkede butikker, flere unge i smart tøj og især: tog til tiden.

Som sagt, jeg tog sporvognen ind til byen. For en sikkerheds skyld spurgte jeg en dame i kupeen, om dette var linjen til Syntagma-pladsen. Det bekræftede hun. Men da vi havde kørt et par stoppesteder, rejste hun sig og henvendte sig på det venligste til mig på et om ikke kønt så dog umisforståeligt engelsk: Hun ville gerne anbefale mig at stå af nogle stationer før, ved Neos Kosmos, og tage metroen det sidste stykke. Nåja, tænkte jeg. Det er vel noget med sporarbejde, det hører man så tit om. Det er vist globalt.

Efterhånden nærmede vi os Neos Kosmos, den venlige dame var for længst stået af, og jeg sad på spring. Men det var der ikke andre, der gjorde, og der var faktisk ikke en sjæl, der stod af på Neos Kosmos, så jeg tog chancen og kørte med omtrent alle de andre igennem til Syntagma.

Det viste sig, at den venlige dame havde haft ret i det, hun prøvede at fortælle mig: Hvis man snupper metroen, kommer man nogle minutter tidligere frem. Atheniensiske køreplaner kan man nemlig stole på!

Fra Syntagma vandrede jeg til Akropolis – hver dag.

Parthenon som vi ser det i dag, er ruiner af et tempel, der i sin seneste form er blevet opført 447-438 f.Kr. formentligt som et symbol på grækernes sejr over perserne. Efter oldtiden har templet haft en omtumlet historie og er blevet ombygget, nedbygget og ødelagt mange gange: under kristne (der indrettede templet til kirke), tyrker (der omgjorde kirken til moské med minaret og det hele) og for den sags skyld grækere, der bortførte små og store brokker af den flotte marmor til andre formål. Almindeligvis giver det mindre bøvl, når folk gemmer deres eksplosiver i magasiner snarere end – eksempelvis – i turbanen. Således dog ikke i 1687, hvor den tyrkiske kommandant havde oplagret krudt i underetagen. Under en konflikt med venetianerne blev bygningen ramt af en kanonild og eksploderede.

Og så mangler vi endda det værste: I 1801-1812 bortførte den skotske adelsmand Sir Thomas Bruce, den syvende jarl af Elgin og ellefte jarl af Kincardine, med sultanens tilladelse og en temmelig symbolsk betaling størstedelen af frisen til England. Til pynt i parken? Det vides ikke. Hans tiltag bifaldedes højligt af Goethe, Keats og andre af tidens ånder. (Dog ikke af Lord Byron, der også deltog i Frihedskrigen, men med sin klumpfod ikke var særligt militært bevendt.) Allerede i 1815 solgte Lord Elgin ”The Elgin Marbles” til British Museum, hvor de lige siden har været en hovedattraktion. Guiden på Akropolis vender flere gange tilbage til skandalen, men tager kun én gang ordet ’British Museum’ i sin mund. De andre gange siger han ’BM’.

Briterne har hårdnakket nægtet at lade handlen gå tilbage. En handel er vel en handel. Og grækerne ville jo heller ikke være i stand til at passe på dette fælleseuropæiske arvegods.

Det sidste passer ikke – i alt fald slet ikke længere. I 2009 åbnede man dørene for det nye Akropolis-museum, der har de samme ydre proportioner som Parthenon, altså 70 x 31 meter. Således kan også kopier af de kendte af metoperne og gavlskulpturerne beses i naturlig størrelse og placeret, som de ville have taget sig ud *in situ*.

Af frisens 92 metoper fjernede de kristne en del, da de med rette opfattede fremstillingerne som hedenske. Nr. 32 er en af dem, der fik lov at blive. Den forestillede egentlig Hera med besøg af sin bevingede datter Hebe. Men hun kunne jo lige så godt være en engel, og så kunne det hele lige så godt tælle som Mariæ bebudelse!

Tegneren og arkitekten Jacques Carrey var født i Troyes i 1649. Stedet ligger i Loire-dalen og har ikke noget med antikkens Troja at gøre. Men måske vidste Carrey det ikke, for en sommerdag i 1674 satte han sig ved foden af Parthenon og tegnede på to uger 35 af metoperne, der blandt andet forestiller grækernes sejr over trojanerne. Det var et lykketræf. For under det venezianske bombardement 13 år senere mistede figurerne hovedet, smuldrede til ukendelighed eller knustes slet og ret. Nu ved vi, hvordan de har set ud.

Museet er lyst og smukt med panoramaudsigt over til resterne af ”the real thing”. Og det ånder af venlige kvinder, lige fra den draperede kore med det arkaiske smil og den kvieøjede Hera til billetricerne, der elskværdigt, men vedholdende betvivler, at man er over 60, indtil man har vist sit pas og fået udleveret sin pensionistbillet.

De er også kommet godt i gang med udgravningerne *under* museet. Besværligt, når man helst ikke skal have mere ruin, end man har i forvejen. Men også spændende. Og når man færdes i stueetagen, betræder man en glasplade med diskret hvidmalede felter, gennem hvilken man kan se mange meter ned.

Dog, som mange vil vide, havde grækerne på ét enkelt punkt en dårlig smag. De flotte hvide marmorbygninger og –skulpturer havde de guhjælpemig farvelagt, som et barn farvelægger en malebog. Tidens tand har gjort sit for at reparere skaden, og museet har klogeligt ladet det blive ved det. For de nysgerrige har man dog arrangeret et hjørne, der viser enkelte søjler, skulpturer og detaljer i fest og farver.

I den ligeledes mere poppede ende levedegør en tegnefilm rytteriet på parthenonfrisen med vrinsk og galop fra en højtaler. Og ved siden af står en karyatide og aer en due, mens en anden piller en appelsin på maven.

Ved museets udgang vises en portrætfilm om Spiridon ”Spyros” Louis, som godt nok levede et par tusind år efter Perserkrigene, men måske alligevel er et symbol på, hvad det hele handler om. Spyros’ far solgte mineralvand, og sønnen hjalp ham med transporten. Af denne vandbærer blev der en stjerne. Da de første olympiske lege i moderne tid fandt sted i Athen i 1896, havde det græske mandskab ikke klaret sig for godt i begyndelsen. En amerikaner havde sågar vundet diskoskast, det var lige til at græde over. Nu var man så kommet til marathonløbet, der – som sportsdisciplin – var opfundet af til lejligheden. Spyros var med, kom godt fra start, men lå ikke i spidsen. Alligevel gjorde han holdt ved en kro og drak et glas vin. Så rykkede han, og snart gav han dem baghjul. En cyklist cyklede i forvejen ind til stadion og meddelte de glædelige udsigter, og så dukkede Spyros op. Kongen selv løb en runde på stadion med ham og tilbød ham at vælge hvad som helst som gave. Den græske mytologi bringer flere eksempler på, at man kan gå gruelt galt i byen i den situation, og Spyros valgte da også klogeligt beskedent en æseltrukket kærre til jobbet som vandbærer. En barber tilbød ham gratis barbering resten af livet. Spyros menes at have takket nej.

Ejendommeligt nok – for vore øjne – fik han kun en sølvmedalje for sin præstation. Her skal man huske, at de moderne olympiske lege ikke var fuldt ud moderniseret, og guldmedaljen havde man ikke fundet på. Bedste mand måtte nøjes med en sølvmedalje, nr. 2 fik en laurbærkrans og den tredje blot æren.

Spyros fortsatte med at være en offentlig person lige frem til 1936, hvor han bar den græske fane under åbningsceremonien ved OL i Berlin og overrakte Adolf Hitler en olivengren fra Olympia som et symbol på fred.

Fra museet vandrer man op til ”the real thing”. Og ja, de andre templer står også, hvor de skal stå: Propylæerne, Nike-templet, Erekteion¹. Gravballemanden kan bare gå hjem og lægge sig, eller i mangel af bedre blive liggende, hvor han ligger!

Stort set over alt på/ved Akropolis er arkæologerne i gang, idet de også med plancher, brochurer og digitale medier beflitter sig på at gøre det hele mere tilgængeligt og forståeligt for menigmand. På den baggrund var det sært at besøge det gamle gravområde Kerameikos i udkanten af det ældste Athen. Mit indtryk var, at tingene lå der som for 23 år siden, sidst jeg var der, eller for 50 år siden, da jeg var der første gang. Man var ikke kommet ret meget videre med udgravningerne, og de opstillede vejledninger var de samme og ikke særlig vejledende. Lige udenfor Kerameikos var man ved at brække gamle fliser op for at lægge nye. Tæt ved kantstenen var en hund engang løbet over den våde cement og havde sat sine spor. Det var det gamle Athen, min barndoms, min ungdoms Athen.

I området neden for Akropolis, Plaka, skilter flere af restauranterne både med ”Good Food” og ”Free Internet”, enkelte tillige med ”Love Free”, altså alt hvad hjertet kan begære. Jeg ved ikke, hvad der ligger i det sidste tilbud, men formentlig gælder det aldrig om søndagen, som det hedder i Melina Mercouris gamle sang? Et enkelt sted tilføjes det tænksomt:

To do is to be (Socrates)
To be is to do (Plato)
Do be do be do (Sinatra)

¹ Stavekontrollen på computeren har en beskidd tankegang.

Det blev kun til en enkelt udflugt denne gang, til den sydøstlige spids af Attika, Kap Sunion, et par timers kørsel fra Athen. Hér rejser sig ruinerne af Poseidons tempel (fra 400 f. Kr.) brat fra klippen 60 meter over havoverfladen. Dramatisk at skue, og hér er der en spændende historie at slutte af med.

Aegeus var far til helten Theseus, der endnu manglede at udrette sin største bedrift. Trods sin faders bønner drog han således ud for bekæmpe den menneskeædende tyr, Minotaurus, som holdt til i Labyrinten på Kreta. Han lovede dog at føre sorte sejl på udturen og udskifte dem med hvide på hjemvejen som et tegn på, at projektet var lykkedes. Det lykkedes, men Theseus glemte at udskifte sejlene, og da Aegeus fra skrænten på Kap Sunion så skibet nærme sig med sorte sejl, troede han, at Theseus var blevet dræbt i Labyrinten som så mange før ham. Fortvivlet kastede han sig i havet, som siden er blevet kaldt Det Ægæiske. Man skal huske sine aftaler, skal man! Theseus havde i det hele taget en selektiv hukommelse. Med sig fra Kreta havde han således prinsesse Ariadne, som havde været ham til god hjælp da han skulle ind i Labyrinten – og ud igen. Hun gav ham et nøgle garn, som hun selv holdt i den ene ende, mens Theseus rullede det ud, efterhånden som han kom længere ind. Da han skulle ud igen, var det bare at trække i snoren. Hende ”glemte” han undervejs på øen Naxos. Dvs. han var blevet forelsket i hendes lillesøster, Faidra, som også var med om bord.

Theseus blev Athens første ”rigtige” konge. Sådan tænkte i alt fald den romerske kejser Hadrian om ham, da han med en port – passende kaldet Hadrianbuen - skulle markere overgangen fra den gamle græske bebyggelse til den nye romerske bydel. På den ene side bærer den indskriften: "Her er Athen, Theseus' gamle by", på den anden: "Hadrians by, ikke Theseus".

Den glemsomme helt blev Athens første konge. Og Athen blev filosofernes by.

Har du nu selv fået lyst til en tur til Athen? Skaf dig en græsk penneven på internet. Foreslå ham/hende – efter nogen tids korrespondance selvfølgelig – at bytte lejligheder nogle uger i sommerferien. Grækerne er kendt for deres gæstfrihed, og du vil givetvis være velkommen. Selv kommer de alligevel ikke, når de er blevet klar over, hvor dyrt og koldt alting er i Danmark. Hvad skulle de også hér efter? Og hvad skulle de se? (Nåja, Legoland.)

- - -

På vej hjem. Da jeg for en stund siden bad stewardessen undersøge, hvorfor der lugtede af gas i kabinen fra ventilationen over mit hovede, smilede hun, forlod mig og kom ikke tilbage. De smilede også ved Roms brand og forlod De syv Høje, da det stod klart, at ingen brandmand havde en chance. Skulle de ikke finde den sorte boks, vil de måske finde min iPad, som har et solidt sort omslag. De kærligste hilsener, til alle, der har tålt mig - sågar elsket mig. Hils også min hund